

Zadaci koji stoje pred Skupštinom i Vladom u borbi protiv korupcije i dalje nisu ostvareni

Transparentnost – Srbija (deo Transparency International) je pratila u kojoj meri su aktuelna Vlada i Skupština Srbije, nakon pola godine¹ njihovog rada, ispunile preporuke za borbu protiv korupcije koje su izvedene iz studije „Sistem društvenog integriteta“². Za ispunjavanje ukupno 146 preporuka koje se odnose na 15 ključnih institucija ili sektorakod čak 44 je bitno postupanje Narodne skupštine, a u 57 slučajeva Vlada Srbije treba da odigra ključnu ulogu.

Prioritetan zadatak je bilo **povećanje transparentnosti procesa donošenja odluka**, posebno na nivou izvršne vlasti, a u vezi sa zaključivanjem ugovora, poređenjem troškova i koristi (npr. kod zaključivanja vezanih sporazuma koji uključuju kreditiranje i radove), nadzorom, lobiranjem i imenovanjem rukovodstva preduzeća u državnom vlasništvu. U pogledu ostvarivanja ovog cilja, dobro je što se pripremaju izmene nacrta Zakona o državnoj upravi i Zakona o lokalnoj samoupravi u delu koji se odnosi na javne rasprave. Nema nikakvog napretka u javnosti rada u pogledu prakse postupanja Vlade i donošenja drugih propisa.

Kao veliki problem koji opterećuje javni sektor uočena je **politizacija**, pa je stoga nužno konačno sprovesti odredbe Zakona o državnim službenicima i Zakona o javnim preduzećima koje su imale za cilj profesionalizaciju upravljanja. Ni ovde nema nikakvog napretka – u većini slučajeva u državnoj upravi, javnim preduzećima, kao i u brojnim ustanovama (kultura, zdravstvo, obrazovanje), položaje zauzimaju vršioци dužnosti. Na ovaj način se ozbiljno **remeti vladavina prava**, budući da je organizovanje konkursa pre imenovanja zakonska obaveza za koju su rokovi u mnogim slučajevima već prošli.

Kad je reč o **otkrivanju, gonjenju i kažnjavanju korupcije**, potrebno je jačanje nezavisnosti i odgovornosti sudstva, stvaranje uslova za slobodan i neselektivan rad tužilaštva i policije, ali i uvođenje mera radi povećanja broja prijavljenih slučajeva korupcije, kao što su proaktivne istrage korupcije i promovisanje primera istraga zasnovanih na iskazima uzbunjivača. U praksi, i pored početka primene Zakona o zaštiti uzbunjivača, koji je donet sa tim ciljem, nije zabeležen veći broj prijavljenih slučajeva korupcije. Statistike o krivičnim delima ove vrste nisu ujednačene, ali je izvesno da nema napretka u smislu istraga slučajeva korupcije na visokom nivou, o čemu se govori i u izveštajima Evropske komisije. Usvojeni su dugo najavljivani propisi na osnovu kojih će biti reorganizovana tužilaštva koja rade na slučajevima korupcije, ali još nije počela primena. Krivični zakonik je menjan, ali samo u domenu privrednog kriminala, dok je propuštena još jedna prilika da se poboljša opis koruptivnih krivičnih dela. Rad policije je politizovan u nekim situacijama, a u pogledu izbora sudija i javnih tužilaca postoje sumnje da nisu adekvatno primenjeni propisani kriterijumi za ocenjivanje.

¹ Preporuke su predstavljene na konferenciji povodom objavljivanja studije „Sistem društvenog integriteta – Srbija 2015“, koje su predstavljene 30. juna 2016. godine.

http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Brojni_zadaci_za_Skupstinu_i_Vladu_u_borbi_protiv_korupcije.docx Parlamentarni izbori su održani u maju, nakon čega je konstituisan novi saziv skupštine, ali je Vlada izabrana tek početkom avgusta 2016. U sastavu vladajuće većine i same Vlade nije bilo krupnijih promena.

² U okviru projekta „Jačanje društvenog integriteta u zemljama Zapadnog Balkana i Turske kao i praćenje kretanja u borbi protiv korupcije“ koji se sprovodi uz podršku Evropske Unije. Za iznete stavove odgovorna je isključivo Transparentnost Srbija. Ne može se na bilo koji način smatrati da izloženi stavovi odražavaju stavove Evropske unije.

Nezavisni državni organi moraju dobiti snažniju podršku, pri čemu je jedan od prvih zadataka pred Skupštinom razmatranje njihovih godišnjih izveštaja i korišćenje tih izveštaja za nadzor nad izvršnom vlašću, a posebno izveštaja Agencije za borbu protiv korupcije o sprovođenju Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije koju je Narodna skupština i usvojila. Jedna od nerealizovanih aktivnosti iz te strategije jeste i uvođenje prakse izrade i razmatranja **analize korupcijskih rizika u propisima** i procene uticaja antikorupcijskih odredaba zakona i strategija. U praksi, ne samo da problemi na koje su ukazali nezavisni organi nisu rešeni, već je u potpunosti izostalo usvajanje skupštinskih zaključaka povodom razmatranja njihovih izveštaja za 2015. U nekim slučajevima, kada su organizovane rasprave povodom godišnjih izveštaja, narodni poslanici iz vladajuće većine su tu priliku koristili za napade na predstavnike nezavisnih organa zbog kritičkog osvrta na rad Vlade, umesto da koriste dobijeni materijal za ostvarivanje svoje ustavne uloge nadzora nad izvršnom vlašću.

S obzirom na značaj kontrole vlasti od strane javnosti, neophodno je stvoriti **uslove u kojima će mediji moći da rade sa manje pritiska** i uticaja od strane političkih i ekonomskih centara moći. Da bi se to desilo, treba u potpunosti primeniti postojeće medijske zakone ali i urediti pitanja koja njima nisu rešena (npr. u vezi sa državnim oglašavanjem). U proteklih pola godine ni na ovom polju nije bilo pomaka na bolje. Državno oglašavanje i dalje predstavlja nerešeni problem, finansiranje medijskih programa putem konkursa nije ispunilo očekivanja, a sa izradom nove medijske strategije, nakon isteka prethodne (koja nije sprovedena u potpunosti) se kasni.

U Srbiji i dalje postoji **veliki jaz između kvaliteta zakonskih rešenja i njihove primene**. Raspodela moći je dovela do toga da Srbija ima stabilnu Vladu, manje nego ikada ranjivu kroz političke ucene. S druge strane, ova koncentracija moći je za posledicu imala još slabiju parlamentarnu kontrolu i nadzor.

U takvim okolnostima, značaj institucija koje nadziru izvršnu vlast, kao što su nezavisni državni organi koji imaju ulogu u borbi protiv korupcije, organizacije civilnog društva i mediji postaje još veći. Međutim, njihove mogućnosti da obave ovaj zadatak su ograničene. Iako je većina nezavisnih organa dobila više resursa u poslednjih nekoliko godina i povećala obim svog rada, zakonska ovlašćenja su im i dalje nedovoljna da bi u potpunosti ispunili ovu misiju. Propuštanje izvršne i zakonodavne vlasti da unaprede zakonski okvir i da reše probleme koji su utvrđeni u godišnjim izveštajima ovih institucija predstavlja pokazatelj odsustva političke volje da se unapredi sistem za suzbijanje korupcije.

Srbija je daleko od toga da iskoristi proces evropskih integracija za uspostavljanje delotvornog i održivog sistema borbe protiv korupcije. Do sada je bilo nekih pozitivnih posledica tog procesa kao i činjenice da EU prati reforme, i da sve više pažnje posvećuje primeni usvojenih pravila, jačanju javne odgovornosti i vladavini prava uopšte. Međutim, proces EU integracija ima ozbiljna ograničenja. Izveštaji o sprovođenju AP za poglavlje 23 pokazuju da je čak i na formalnom nivou značajan deo mera nije ispunjen i da postoji ozbiljan problem u koordinaciji unutar Vlade a o ostvarivanju suštinskog napretka se ne može govoriti, jer je i sam plan nedovoljno ambiciozan i precizan. Uočili smo i slučajeve da su u izveštaju izneti neistiniti podaci o ispunjavanju pojedinih aktivnosti. Još gora je situacija u vezi sa sprovođenjem Antikorupcijske strategije, u kojoj su brojne aktivnosti za koje su prošli rokovi odložene, bez utvrđivanja odgovornosti zbog probijanja plana u vezi sa oblašću koja je definisana kao „jedan od prioriteta“ Vlade i Skupštine već duže od decenije.

Transparentnost Srbija
Beograd, 27. januar 2017.